

МНОГОЛЕТНА ПИСАЊА САБРАСМО У ЈЕДНО
ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК ПОСВЕЋЕН ПРОФЕСОРУ ДРАГИШИ БОЈОВИЋУ

Зборник је објављен захваљујући финансијској подршци
пријатеља професора Драгише Бојовића

Уређивачки одбор

проф. др Марија Копривица
проф. др Александра Костић Тмушић
проф. др Кристина Митић
др Јована Бојовић Јоксимовић, научни сарадник
др Катарина Митровић, виши научни сарадник

Рецензенти

проф. др Богољуб Шијаковић
проф. др Софија Милорадовић
проф. др Светлана Томин
проф. др Снежана Божанић
проф. др Виктор Савић

МНОГОЛЕТНА ПИСАЊА САБРАСМО У ЈЕДНО

**ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК
ПОСВЕЋЕН ПРОФЕСОРУ ДРАГИШИ БОЈОВИЋУ**

Уредници

Катарина Митровић
Јована Бојовић Јоксимовић

Центар за црквене студије, Ниш
2024.

САДРЖАЈ / CONTENTS

ПРЕДГОВОР

Александар Наумов

ШТА И ЗАШТО ЈЕ ПИСАО ДРАГИША БОЈОВИЋ? 13

БИОГРАФИЈА ПРОФЕСОРА ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА 17

Тијана Бојовић, Снежана Бојовић

ПРОФ. ДР ДРАГИША БОЈОВИЋ, БИБЛИОГРАФИЈА 23

I ПРИНОШЕЊА

Жан-Клод Ларше

ОДБАЦИВАЊЕ ПОЈМА ЉУДСКЕ ПРИРОДЕ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ
И ЊЕГОВ ШТЕТНИ УТИЦАЈ НА ДРУШТВО 75

Jean-Claude Larchet

REJECTION OF THE HUMAN NATURE CONCEPT IN MODERN
WORLD AND ITS HARMFUL INFLUENCE ON SOCIETY 100

Ивица Живковић

ШТА ЈЕ ХРИШЋАНСКА НАУКА? 101

Ивица Живкович

ЧТО ТАКОЕ ХРИСТИАНСКАЯ НАУКА? 114

Christos Terezis, Georgios Nektarios Lois

A HERMENEUTICAL READING OF THE PARABLES
OF THE GOSPEL OF MATTHEW 115

Χρήστος Τερέζης, Γεώργιος Νεκτάριος Λόης

ΜΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΟΛΩΝ
ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ 131

Слађана Ристић Горгиев, Бранко Горгиев

ФИЛОЗОФИЈА И ЊЕНО ЗНАЧЕЊЕ
У СТАРОЈ СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ 133

Slađana Ristić Gorgiev, Branko Gorgiev

PHILOSOPHY AND ITS MEANING
IN OLD SERBIAN LITERATURE 146

<i>Драгољуб Марјановић</i> СТУДИТСКИ РАСКОЛ УОЧИ ДРУГОГ ТАЛАСА ИКОНОБОРСТВА У ВИЗАНТИЈИ	147
<i>Dragoljub Marjanović</i> THE STOUDITES SCHISM IN THE EVE OF THE SECOND WAVE OF ICONOCLASM IN BYZANTIUM	163
<i>Борис Стојковски</i> МОЈСИЈЕ, ГЕОРГИЈЕ И ЈЕФРЕМ УТРИН – ТРОЈИЦА РУСКИХ СВЕТИХ ИЗ XI ВЕКА	165
<i>Boris Stojkovski</i> SAINT MOSES, GEORGE AND EPHRAIM HUNGARIAN— THREE RUSSIAN SAINTS OF THE 11 TH CENTURY	183
<i>Јан Страдомски</i> ЗА ЕДИН КИРИЛСКИ РЪКОПИС С ФИЛОСОФСКО-ДОГМАТИЧЕСКИ СЪЧИНЕНИЯ НА СВ. ЙОАН ДАМАСКИН ОТ СБИРКАТА НА НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА ВЪВ ВАРШАВА	185
<i>Јан Страдомски</i> О ЈЕДНОМ КИРИЛСКОМ РУКОПИСУ С ФИЛОСОФСКО- ДОГМАТСКИМ ДЕЛИМА СВЕТОГ ЈОВАНА ДАМАСКИНА ИЗ ЗБИРКЕ НАЦИОНАЛНЕ БИБЛИОТЕКЕ У ВАРШАВИ	194
<i>Изабела Лис-Вјелгош</i> ПОТЕНЦИЈАЛ МАЛОГ ТЕКСТА (НЕКОЛИКО РЕЧИ О СТАРОМ СРПСКОМ ЗАПИСУ)	195
<i>Izabela Lis-Wielgosz</i> THE POTENTIAL OF SMALL TEXT (A FEW WORDS ABOUT THE OLD SERBIAN SHORT FORM)	213
<i>Анатолий А. Турилов</i> СЕРБСКИЙ ПЕРЕВОД «ТРАКТАТА О ПЕРЕМЕЩЕНИЯХ» – К ВОПРОСУ О ДАТИРОВКЕ	215
<i>Анатолиј А. Турилов</i> СРПСКИ ПРЕВОД „ТРАКТАТА О ПРЕМЕСТАЊУ” – О ПИТАЊУ ДАТОВАЊА	220

<i>Данијел Дојчиновић</i> СЛОВО О КИПРИЈАНУ (OR. XXIV) ГРИГОРИЈА БОГОСЛОВА ПРЕМА ПРЕПИСУ МОНАХА ЈЕФРЕМА ИЗ 1351. ГОДИНЕ	221
<i>Danijel Dojčinović</i> THE ORATION IN PRAISE OF CYPRIAN (OR. 24) OF GREGORY THE THEOLOGIAN ACCORDING TO A MONK JEFREM'S COPY DATED TO 1351	243
<i>Сергеј Темчин</i> ДРЕВНЕЙШИЙ КАНОН СВТ. АРСЕНИЈУ I СЕРБСКОМУ (СПИСОК ВТОРОЙ ЧЕТВЕРТИ XIV В.): ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКИЙ АСПЕКТ	245
<i>Sergej Temčin</i> НАЈСТАРИЈИ КАНОН СВ. АРСЕНИЈУ I (ПРЕПИС ИЗ ПОСЛЕДЊЕ ТРЕЋИНЕ XIII – ДРУГЕ ЧЕТВРТИНЕ XIV В.) И ЊЕГОВИ ИЗВОРИ.....	253
<i>Драгана Ј. Јањић</i> РУКА СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА НИКИТЕ У МАНАСТИРУ ДУБОКИ ПОТОК (КУЛТ И ПРЕДАЊЕ)	255
<i>Dragana J. Janjić</i> THE HAND OF THE HOLY GREAT MARTYR NIKITA IN DUBOKI POTOК MONASTERY (CULT AND TRADITION)	273
<i>Александар Гулевски, Валентина Гулевска</i> СВЕТИ ЕКУМЕНИЈ ТРИКАЛИСКИ И ЦАРОТ САМОИЛ	275
<i>Aleksandar Gulevski, Valentina Gulevska</i> SAINT OECUMENIUS OF TRIKALA AND TSAR SAMUEL	290
<i>Синиша Мишић</i> СТАРА СРПСКА ЖИТИЈА И НАСЛЕЂИВАЊЕ ПРЕСТОЛА КОД НЕМАЊИЋА	291
<i>Siniša Mišić</i> OLD SERBIAN HAGIOGRAPHIES AND THRONE SUCCESSION IN NEMANJIĆ DYNASTY	304

<i>Теодора Бојовић Красић</i> ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ПЕТРА КОРИШКОГ – СИЛАЗАК ВИСИНА	305
<i>Teodora Bojović Krsić</i> THE LIFE OF SAINT PETER KORIŠKI - DESCENT FROM THE HEIGHTS	315
<i>Марија Копривица</i> АНА – МОНАХИЊА АНАСТАСИЈА У СРПСКИМ СРЕДЊОВЕКОВНИМ ЖИТИЈИМА	317
<i>Marija Koprivica</i> ANNA – ANASTASIA THE NUN IN SERBIAN MEDIEVAL HAGIOGRAPHY	332
<i>Радивој Радић</i> ОСМАНЛИЈСКА ОСВАЈАЊА У XIV И XV ВЕКУ У ВИЗАНТИЈСКИМ КРАТКИМ ХРОНИКАМА	333
<i>Radivoj Radić</i> THE OTTOMAN CONQUERS IN THE 14TH AND 15TH CENTURIES DESCRIBED IN THE BYZANTINE SHORT CHRONICLES	343
<i>Јелена З. Јонић</i> ПОЕТИЧКИ И ТЕОЛОШКИ АСПЕКТИ ПЛАЧА У МОЛИТВИ БОГОРОДИЦИ ДИМИТРИЈА КАНТАКУЗИНА	345
<i>Jelena Z. Jonić</i> EXPLORING THE POETIC AND THEOLOGICAL MEANINGS OF WEEPING IN "MOLITVA BOGORODICI" BY DIMITRIJE KANTAKUZIN	356
<i>Вася Велинова</i> КРАТКИ БЕЛЕЖКИ КЪМ ИСТОРИЈАТА НА РИЛСКИЯ МОНАСТИР (НА БАЗАТА НА ПРИПИСКИ В КИРИЛСКИ СТАРОПЕЧАТНИ КНИГИ ОТ БИБЛИОТЕКАТА НА МОНАСТИРА)	357
<i>Vasya Velinova</i> BRIEF NOTES ON THE HISTORY OF THE RILA MONASTERY (BASED ON NOTES IN CYRILLIC OLD PRINTED BOOKS FROM THE MONASTERY LIBRARY)	374

<i>Ксенија Ј. Кончаревић</i> КОСОВСКИ ХИМНОГРАФСКИ ТРИПТИХ: СЛУЖБЕ И АКАТИСТИ СВЕТИМ НОВОМУЧЕНИЦИМА ГРИГОРИЈУ МОНАХУ, ВАСИЛИЈУ ПЕКАРУ ПЕЋКОМ И БОСИЉКИ ИЗ ПАСЈАНА	375
<i>Ksenija Končarević</i> SERVICES AND AKATHISTS TO THE HOLY NEW MARTYRS GRIGORIJE THE MONK, VASILJE THE BAKER OF PEĆ AND BOSIJLJKA FROM PASJAN	391
<i>Татјана Трајковић, Јелена Стошић</i> АНТРОПНИМИЈА И ТОПНИМИЈА У ПРИПОВЕТКАМА АНЂЕЛКА КРСТИЋА	393
<i>Tatjana Trajković, Jelena Stošić</i> ANTHROPONYMY AND TOPONYMY IN THE STORIES OF ANĐELKO KRSTIĆ	418
<i>Јована Бојовић Јоксимовић</i> ИЗ АНТРОПНИМИЈЕ БРАТСТВА БОЖОВИЋА У ИБАРСКОМ КОЛАШИНУ	419
<i>Jovana Bojović Joksimović</i> FROM THE ANTHROPONYMY OF BOŽOVIĆ BROTHERHOOD IN IBAR KOLAŠIN	433
<i>Рада Р. Стијовић</i> УТИЦАЈ ДРУШТВЕНОГ КОНТЕКСТА НА ЗНАЧЕЊЕ РЕЧИ (НА ПРИМЕРУ ЛЕКСЕМА ПРИЗЕМАЊ, ПРИЗЕМНОСТ И СЛ.)	435
<i>Rada R. Stijović</i> THE INFLUENCE OF SOCIAL CONTEXT ON THE MEANING OF WORDS (ON THE EXAMPLE OF THE LEXEMES DOWN-TO-EARTH, DOWN-TO-EARTHNESS ETC.)	445
<i>Бојан М. Томић</i> МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНОСТ И ХУМАНИСТИЧКИ ДИСКУРС: ПРОУЧАВАЊЕ СВЕТЛОСТИ	447
<i>Bojan M. Tomić</i> MULTIDISCIPLINARITY AND HUMANITIES DISCOURSE: THE STUDY OF LIGHT	457

<i>Бобан Миленковић</i> ДАРОДАВЦИ (ИЗ)ПРИМРАКА – ЧУВАРИ ПРЕДАЊА	459
<i>Boban Milenković</i> BENEFACTORS FROM THE SHADOW – KEEPERS OF THE TRADITION	475

II РЕФЛЕКСИЈЕ

<i>Александра С. Костић Тмушић</i> НЕКИ АСПЕКТИ НАУЧНЕ МИСЛИ О СВЕТОМ САВИ И ДОПРИНОС ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА	479
<i>Aleksandra S. Kostić Tmušić</i> SOME ASPECTS OF SCIENTIFIC THOUGHT ABOUT SAINT SAVA AND CONTRIBUTION OF DRAGIŠA VOJVIĆ	492

<i>Сара Немат</i> ДОМЕНТИЈАН И СОПОЋАНИ У ЕСЕЈИСТИЧКОМ ДИСКУРСУ АКАДЕМИКА СВЕТОЗАРА РАДОЈЧИЋА И ПРОФЕСОРА ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА	493
<i>Sara Nemat</i> DOMENTIЈAN AND SOPOĆANI IN ESSAYISTIC DISCOURSE OF ACADEMICIAN SVETOZAR RADOJČIĆ AND PROFESSOR DRAGIŠA VOJVIĆ	516

<i>Сунчица Денић</i> БОГОСЛОВЉЕ ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА	517
<i>Sunčica Denić</i> DRAGIŠA VOJVIĆ'S RELIGIOUS POETRY	527

<i>Ружица Левушкина</i> УВОДНИЦИ У ЧАСОПИСУ ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ	529
<i>Ружица Левушкина</i> СЛОВА РЕДАКТОРА В НАУЧНОМ ЖУРНАЛЕ ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ	539

<i>Мирјана Д. Бојанић Ђирковић</i> АНТОЛОГИЈСКИ РАД ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА	541
<i>Mirjana Bojanić Ćirković</i> THE ANTHOLOGY WORK OF DRAGIŠA VOJVIĆ	556

<i>Иван Негришорац</i> ПАТРИЈАРХАЛНО-ХРИШЋАНСКИ СВЕТ, КОСОВСКИ ЗАВЕТ И ПЛЕТЕНИЈЕ СЛОВЕС У ПОЕЗИЈИ ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА	557
<i>Ivan Negrišorac</i> THE PATRIARCHAL-CHRISTIAN WORLD, THE KOSOVO COVENANT AND PLETENIJE SLOVES IN THE POETRY OF DRAGIŠA VOJOVIĆ	583
<i>Слађана В. Алексић</i> СВЕТО У ПОЕЗИЈИ ПЕСНИКА ВЕЧНОГ КОЛАШИНА	585
<i>Slađana Aleksić</i> SACRED IN THE POETRY OF THE ETERNAL KOLAŠIN POET	606
<i>Александар М. Савић</i> НАУЧНИ ДОПРИНОС ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА ПРОУЧАВАЊУ ИСТОРИЈЕ СТАРОГ / ИБАРСКОГ КОЛАШИНА	607
<i>Aleksandar M. Savić</i> SCIENTIFIC CONTRIBUTION OF DRAGIŠA VOJOVIĆ TO THE STUDY OF THE HISTORY OF OLD / IBAR KOLAŠIN	620
<i>Владимир Цветковић</i> ДРАГИША БОЈОВИЋ И ЦЕНТАР ЗА ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ	621
<i>Vladimir Cvetković</i> DRAGIŠA VOJOVIĆ AND THE CENTRE OF CHURCH STUDIES	641
<i>Александар М. Новаковић</i> МИШЉЕЊЕ СТУДЕНАТА СРБИСТИКЕ О КВАЛИТЕТУ НАСТАВЕ НА ПРЕДМЕТУ СВЕТИ САВА У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ И КУЛТУРИ	643
<i>Aleksandar M. Novaković</i> ATTITUDES OF SERBIAN STUDIES STUDENTS ON THE QUALITY OF TEACHING ON THE SUBJECT SAINT SAVA IN SERBIAN LITERATURE AND CULTURE	653
<i>Драгомир Костић</i> ХЕРУВИМКЕ. У СЛАВУ ХЕРУВИМСКЕ МАЈКЕ СВЕТА	655
<i>Dragomir Kostić</i> HERUBIMS. IN GLORY OF THE CHERUB MOTHER OF THE WORLD	671

III ОДЈЕЦИ

Милош Павловић

КЛИО СЕ РАДУЈЕ: ИСТОРИОГРАФСКИ ДОПРИНОС
ПРОФЕСОРА ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА 675

Miloš Pavlović

CLIO REJOICING: THE HISTORIOGRAPHIC CONTRIBUTION
OF PROFESSOR DRAGIŠA VOJVIĆ 697

Милета Аћимовић Ивков

О ЗАВИЧАЈУ, ЉУБАВИ, ВЕРНОСТИ И ТРАЈАЊУ 699

Јелена З. Јонић

У МНОГОЛЕТНОСТ СЕ УЗДАМ
(Омаж драгом професору Драгиши Бојовићу) 707

Владимир Димитријевић

НОВИ ЖИВОТ СТАРЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ:
У ПОХВАЛУ ДРАГИШИ БОЈОВИЋУ 709

Петар С. Јевтић

ОБРЕТЕЊЕ – славословна расправа о подизању имена,
саткана од питања и верности 713

ПОГОВОР

Катарина Митровић

И ЗА СВЕДОКЕ РЕЧИ ПОЗИВАМ КАО ЧУВАРЕ ДЕЛА 719

Мирјана Д. Бојанић Ђирковић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Департман за србистику

e-mail: mirjana.bojanic.cirkovic@filfak.ni.ac.rs

811.163.41'38

821.163.41-1

АНТОЛОГИЈСКИ РАД ДРАГИШЕ БОЈОВИЋА

Сажетак: *Рад је усмерен ка квантитативно значајном опусу стваралаштва Драгише Бојовића, са циљем да га квалитативно сагледа на ужем, али и на ширем плану доприноса методологији проучавања старе српске књижевности. Изабрану грађу чине дела која су нарочито усмерила и преусмерила рецепцију старе српске књижевности у националним и светским оквирима – антологије Крај века већ дође, Молитве Светога Саве, Антологија плача и Радуј се, јер те српска уста хвале. Временски, истраживање обухвата тродеценијски антологичарски, у значајној мери – антологичарски рад Драгише Бојовића. Уз преглед генезе Бојовићевих антологичарских истраживања, рад указује на смернице за систематизацију теоријских разматрања антологије, са аспекта њених спецификација у контексту поетике старе српске књижевности.*

Кључне речи: *поетика, антологија, стара српска књижевност, поезија, проблем жанра, естетска функција, културни контекст.*

У опсежном и свеколиком творачком¹ опусу Драгише Бојовића, квантитативно и квалитативно значајно место припада приређивачком раду; још је важније истаћи да унутар ове области Бојовићевог делања и деловања у књижевности и култури, налазимо неколико антологичарских (оригиналних и крајње вредних) антологија, које су дословно (пре)усмериле потоњу рецепцију библијске, светоотачке, и шире, средњовековне књижевности.²

¹ Истицањем наведених речи желимо да нагласимо опсежност и свеколикост у тематско-мотивском, проблемском, али и у жанровском аспекту Бојовићевог научног рада: поред монографија, студија, огледа, његов рад обележен је интересовањем за приређивање дела, где је нарочито значајно његово антологичарско истраживање, које је, стога, предмет нашег рада. Под појмом стваралаштва подразумевамо стилске одлике Бојовићевог научног дискурса, који каткад нагиње есејистичкој расправи.

² Овој мисији Бојовићевог књижевнонаучног рада са циљем ширења и продубљивања (у смислу палимпсеста) библијске и светоотачке књижевности, треба додати и његово наставно-научно деловање предметом Рецепција библијске и светоотачке књижевности у

Иако смо оцртавању проблема који истражујемо у овом огледу приступили са макро плана – вредновања укупног доприноса антологичарског рада Драгише Бојовића рецепцији и даљим проучавањима средњовековне књижевности, рад ћемо организовати и хронолошким и естетским принципом, јер сматрамо да је важно пратити генезу Бојовићевих књижевно-критичких – антологијских интересовања, али ни не пренебрегнути градирање датог доприноса.

1. На исходишту антологичарског рада

Генезу Бојовићевог разматрања антологијских тема и развој његових антологијских мерила налазимо у првим научним радовима овог проучаваоца, те магистарском и докторском истраживању, чему ћемо нарочиту пажњу посветити у наставку рада. На самом исходишту антологичарског рада Драгише Бојовића налазимо занимање за стару српску поезију последњих времена, са циљем указивања и на тематско-мотивски аспект овог дела старе српске поезије, и на жанровски плурализам њој иманентан, и, што је за наше истраживање од нарочитог значаја, уочавамо ауторово нарочито посвећивање мерилима естетске вредности овог поетског над-жанровског опуса старе српске књижевности.

На самом почетку предговора антологији *Крај века већ дође* као елемента иманентног сваком антологичарском делу Драгише Бојовића, аутор уочава круцијални проблем укупног проучавања старе српске књижевности: према ауторовом мишљењу, то је „непостојање поетике примерене литератури овога доба”,³ тачније изостанак теоријских и естетских параметара специфичних за ову област књижевности.⁴ Потом, нови проблем при сачињавању овог антологијског избора рађа се из самог одређења поезије у старој српској књижевности, при чему се стих не може узети као једино и универзално мерило.⁵ Ауторов став, како ће се и практично, садржајем антологије показати, тиче се увођења у област старе српске поезије „бриљантних, песничких, записа и поетских делова прозних цели-

---

оквиру два акредитациона циклуса студијског програма Србистика на Филозофском факултету у Нишу.

³ Бојовић 1992, 1.

⁴ Овде уочавамо Бојовићев (1992, 1) диспут са општим теоријским поставкама као недо-вољним за уже теоријско одређење специфичне *области* књижевности. Истакнути појам, преузет из предговора који тумачимо, указује на друштвено-културни опсег и надпериодизацијско сагледавање статуса старе српске књижевности.

⁵ „Још увек немамо целовит одговор на питање шта подразумевамо под старим српским песништвом.” (Бојовић 1992, 1)

на”.⁶ На оваквим „мерилима” поезије и поетског почивају и потоње Бојовићеве антологије.

Крај века већ дође обухвата поезију последњих времена:

- а) у стиху;
- б) у опусу црквеног песништва;
- в) у прози;
- г) песничке записе.

Поетско, као једино „жанровско” мерило старе српске поезије, Бојовић издваја из природних и природњених околности настанка црквене песме као примарне форме – контекста појања, односно музике.⁷

Када је реч о функцијама поезије последњих времена и о последњим временима, Бојовић, уз естетску, издваја молитвену и похвалну функцију, уочавајући, у њеној иманентној поетици, нарочито присуство драмских елемената.

Иако је поезија последњих времена нарочито наглашена у једном историјском периоду и књижевним – епским одјецима, Бојовић њене почетке налази у Доментијановом делу; парадоксално, у делу „песника светлости”, упућујући тиме потоње истраживаче за даље расветљавање библијске, па и светоотачке симболике поезије последњих времена.

Антологија *Крај века већ дође* оцртала је и обухватила седам тематских кругова, којима се изнова наглашава нивелисање историјског догађаја – Косовског боја као границе настанка песама овог типа – тематике и форме. Наведене тематске кругове чине поезија колективног удеса, опште осећање страха, поезија Косовског боја, поезија сеоба, молитве за спас од непријатеља, знамења као наговештај зла и поезија о крају века.⁸ Према изразу, ову поезију антологичар „дели” на ону доминантно колективног израза, не пренебрегавајући ни њен индивидуални израз.

У засебној напомени у антологији, Бојовић истиче и одређена версификацијска мерила избора *поезије* последњих времена, као што су осећање ритма, стиха и поезије од стране самог аутора антологије. Овде налазимо и индиректно образложење насловљавања песама заступљених у овој антологији. Насловљавање надаље остаје суштинска потреба мотивисана бољом комуникацијом са реципијентима, али и манир Бојовића – антологичара. Последњи стихови поезије последњих времена у овој антологији датирају из XVIII века, чиме се потврђује Бојовићева теза о неомеђености и перманентној актуелности ове поезије. Такође, есхатологија остаје једна

⁶ Исто, 1.

⁷ Нав. према: Бојовић 1992, 7.

⁸ Исто, 14.

од најмање три „велике богословске теме” у укупном стваралаштву Драгише Бојовића.⁹

2. Молитва – од жанра до оквира житија

Иако их смештамо у други одељак рада, за који смо назначили да је организован хронолошки – према фазама истраживања Драгише Бојовића, *Молитве Светога Саве* припадају антологијама које, услед периодичног обнављања новим издањима, можемо назвати ахронолошким у Бојовићевом опусу. Прво издање ове антологије датира из 2002. године; текуће, треће издање антологије објављено је у оквиру пројекта „Свети Сава у српској духовности и култури (2022–2025)”, који реализује Одељење за светосавске студије Центра за црквене студије. У овом најновијем издању антологије *Молитве Светога Саве*, задржан је иницијалан принцип сагледавања молитве као:

а) жанра који је саставни део богослужења, али и поджанр и засебан жанр српске средњовековне књижевности који почиње са Светим Савом јер „управо је Свети Сава аутор првих српских молитава. То су две молитве у оквиру *Житија Светог Симеона*. Обе изговара Симеон: прву пред одлазак у Свету Гору и другу уочи упокојења.”¹⁰

б) жанра који је, у контексту српске средњовековне књижевности, имплицитно одређен, али и експлицитно дефинисан Савиним делом јер „о традицији, важности и карактеру молитве Свети Сава говори већ на почетку *Упутства ономе који хоће да држи овај псалтир*”;¹¹ додајемо Бојовићево истицање Савиног поетичког оцртавања суштине молитве и у погледу црквене поезије и духовне праксе – „њена моћ је у узношењу са земље на небо.”¹²

в) стила, односно тона, иманентном и другим жанровима (у контексту Савиног житија то је писмо);

г) и, напоследку, важног елемента (оквира) житија (сижеа), али и саме фабуле биографије Светога Саве: „Све што се у том животу догодило стало је између две молитве. Једна је родитељска молитва Стефана Немање и жене му Ане да им Господ подари мушко чедо које ће испунити отачаство богољубивим доброверјем (по Доментијану) и бити утеха души њиховој и

⁹ Реч је о оцени Ивице Живковића (2020). Уз есхатологију, Бојовићеве „богословски важне” истраживачке теме су софиологија и теологија љубави.

¹⁰ Бојовић 2022, 9.

¹¹ Бојовић 2022, 10.

¹² *Исто*, 11.

наследник државе (по Теодосију). Друга је Савина молитва за исход душе (Савина по идејама, у Доментијановој обради).¹³

Дакле, у уводу антологијском избору *Молитве Светога Саве* Бојовић доноси поетику молитве као жанра, али и доноси импликације молитвеног портрета Светог Саве. Бојовић разматра и поетику молитви које се приписују Светом Сави, истичући да су оне, тематско-мотивски усмерене ка умиљењу срца, гледању умним, срдачним и душевним очима, сузоточним умиљенијима и др.,¹⁴ испеване специфичним молитвеним тоном. Бојовић закључује да „потпуна молитвена историја о којој говоримо започиње трима Савиним молитвама у Србији: прва је молитва Богородици, друга Господу, а трећа за излазак из света.”¹⁵ Проблему Савиног ауторства и поетичког и поетског утицаја на писце српске средњовековне књижевности, и потоње, Бојовић је посветио засебан оглед „Шта је написао Свети Сава?”, објављен у шеснаестом броју часописа *Црквене студије* (2019).

Молитва као оквир животне фабуне, али као и сижеа житија о Светом Сави евидентан је и самом структуром антологије; она почиње управо „Молитвом Богородици” из Доментијановог житија, а завршава се „Молитвом на лађи” из Теодосијевог житија, којим се потврђује дар чињења чуда као највише уздарје молитвеном заносу и животу у молитвеном тону.

Објављена 2002. године, антологија *Молитве Светога Саве* је уз функције постизала у рецепцији молитве као (под)жанра старе српске књижевности, и у домену рецепције дела Светог Саве, 2022. године допринела собом као важном аргументацијом за институционализовање научног бављења делом Светог Саве које је, између осталог, у Бојовићевој мисији афирмације светосавских студија резултовало и увођењем изборног предмета – Свети Сава у српској књижевности и култури, на студијском програму Србистика Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

3. Ка промени рецепцијског кода старе српске књижевности

И хронолошки, и вредносно, средишње место у Бојовићевом антологичарском раду припада *Антологији плача*, чије је прво издање објављено у београдској Просвети 2011. године. Антологија структурно кореспондира с претходном Бојовићевом књижевнокритичком књигом *Крај века већ дође*, јер садржи пропратне текстове – уводни, који по „канону” Бојовиће-

¹³ Исто, 5.

¹⁴ Нав. према: Бојовић 2022, 17.

¹⁵ Исто, 18.

вог приређивачког рада доноси јасна мерила избора, те огледни текст који, на месту поговора, појашњава генезу и значај антологијом истакнутог проблема. Међутим, како је у средишту Бојовићевог истраживања у основи комплексни жанр плача, антологичар је значајну и подједнаку пажњу посветио његовим формалним и садржинским, семантичким аспектима; стога је *Антологија* и подељена на „антологију жанра” и „антологију описа”. Временски опсег антологије назначен је поднасловом: „Од Светог Саве до Патријарха Пајсија”.

Значај саме *Антологије плача*, и то вишеструки, истакнут је и у теорији антологије, и у пракси њеног коришћења као полазишта и подстицаја за даља истраживања плача као средњовековног жанра, али и форме ван наведеног књижевноисторијског периода. О *Антологији плача* написано је више приказа; међутим, један од њих узраста у оглед, а додатно истраживање показало је да је реч о делу студије коју је аутор, Мирјана Бечејски, радила током докторских академских студија филологије на Филозофском факултету у Нишу, у оквиру предмета Поетика и теологија стваралаштва. Дакле, текст „Поетика и теорија плача” Мирјане Бечејски доноси огледно контекстуално истраживање Бојовићеве теорије плача у широј поетици српске и светске књижевности средњег века.¹⁶ Највећи значај *Антологије плача* Бечејски налази у њеном вишеаспектном сагледавању овог жанра. Бечејски истиче да је ово:

„прва књига световног аутора посвећена плачу, који одлази даље од гносеолошких одређења и која имплицира поетичке и теолошке одлике и вредности овог жанра.”¹⁷

Такође, Бечејски даје језгровит увид у генезу Бојовићевог проучавања поетике и теологије плача, истичући јасан утицај његовог интересовања за дела „учитеља плача”, Димитрија Кантакузина и Јефрема Сирина. Наведеним ауторима Бојовић је посветио своја најзначајнија магистарска (1994) и докторска истраживања (2000), а монографије о стваралаштву ових писаца објавио је 2002. и 2003. године.

Антологичар плача, дакле, приступа овом жанру као иманентно песничком, али не пренебрегава чињеницу о жанровском преплету и колоплету средњовековне књижевности, нарочито евидентне у житијном жанру, те узима у обзир и прозне сегменте плача, одређујући их са аспекта доминантног вида њиховог књижевног уобличавања, описа. Управо други део *Антологије* доприноси ширем сагледавању плача као књижевног жанра.

¹⁶ Овај оглед (део студије) доноси и разматрање генезе проучавања плача, од Димитрија Богдановића у Предговору *Старим српским биографијама* (1968); уп. Бечејски 2012, 543–545.

¹⁷ Бечејски 2012, 543.

Овакав, шири приступ плачу (не само као жанру црквене поезије) евидентан је у сваком сегменту Бојовићевог описа жанра:

а) у погледу унутрашње форме, Бојовић истиче религиозну тематику плача, али не пренебрегава креативност аутора у изразу (стилизацији плача);

б) у погледу функције, Бојовић издваја естетску, поучну и васпитну вредност плача као средњовековног жанра;

в) у погледу израза, Бојовић издваја индивидуални и колективни плач;

г) на микро плану, Бојовић издваја спецификум плача у контексту поетике одређених писаца; тако уочава да у делу Светога Саве можемо разликовати најмање два извора плача, „скрбни” и „радосни”, који несумњиво утичу на разлику и њиховој стилизацији.¹⁸

д) на макро плану, Бојовић издваја спецификум плача у појединим књижевноисторијским раздобљима, налазећи га пре свега у тематици условљеној историјским догађајима.¹⁹

Мирјана Бечејски истиче и књижевноисторијски значај *Антологије плача*, опет на микро и макро плану:

Бојовићева антологија је „компонована тако да нам омогућава да пратимо развојни ток овог пре свега песничког средњовековног жанра – од приватног до најинтимнијег (код Светог Саве) до колективних, какви су косовски плачеви, затим величанствени уметнички подухват у првобитне сфере плача у делу Димитрија Кантакузина, где овај жанр, као својеврсна симбиоза духовног и телесног плача, достиже свој уметнички врхунац.”²⁰

Антологија плача Драгише Бојовића допринела је канонизацији плача као самосталног жанра средњовековне књижевности, који има генезу до савремене поезије; и управо су нека од таквих истраживања канонских облика савремене српске поезије иницирана овом антологијом.²¹ У овом смислу, Бојовић је, како истиче Мирјана Бечејски²² допринео издвајањем дистинктивних садржајних и семантичких фактора плача као жанра – дубоког осећања покајања, најчешће експлицитног и експлицираног, есхатолошке перспективе²³, те формалних критеријума издвајања овог жанра, као што су присуство реторског питања, анафоре и парадокса као неких од

¹⁸ Уп. Бојовић 2011, 127–141.

¹⁹ Уп. Бечејски 2012, 544.

²⁰ Бечејски 2012, 544.

²¹ Уп. Бјелица 2022.

²² Уп. Бечејски 2012, 545.

²³ Бојовић 2011, 14.

најчешћих стилских изражајних средстава.²⁴ Спорадично, Бојовић истиче и увиде о постојању посебне лексике за обликовање есхатолошких песничких слика у оквиру плача, као што је случај са поетиком Јефрема Сирина.²⁵

Иако је и сам резултат укрштаја различитих формално-семантичких елемената средњовековне књижевности, и сам плач се даље усложњава укрштањем са другим жанровима – посланицом, похвалом и др.; стога се у овој антологији издвајају плачевна посланица *Зауставићеш многосузне изворе*, плачевна похвала *Пуни се срце моје ридањем*.

Методолошке оквире Бојовићевог проучавања плача Бечејски налази у његовој књизи *Српска есхатолошка књижевност: огледи и студије* (2004), где аутор истиче да „стихови понекад и експлицитно разрешавају жанровско питање”.²⁶ Управо овакав приступ оставља простор и за даље, уже класификације жанра плача, што је Бојовић назначио својом антологијом, а потоњи истраживачи применили у неким конкретним научним истраживањима. Као пример таквог доприноса *Антологије*, у виду подстицаја за даље издвајање спецификаума жанра у контексту поезике једног писца, налазимо у раду Јелене Младеновић „Поетика плача у *Даниловом зборнику*”. Уочавајући наглашену присутност покајног духа²⁷ у Даниловим *Животима краљева и архиепископа српских*, Младеновић методолошки приступа издвајању плача према мерилима Бојовићеве антологије, уз продубљивање издвојеног проблема повезивањем са ранохришћанском и византијском богословском традицијом, као и са филозофијом исихазма. Између осталог, Младеновић је плач у *Даниловом зборнику* типолошки сагледала кроз колективни и индивидуални израз (не пренебрегавајући укрштај плачног и похвалног тона, као ни комбинацију са молитвеним надахнућем као њихових специфичних обележја у *Даниловом зборнику*), потом са стилистичког аспекта и кроз критеријум укрштања са другим средњовековним жанровима (у првом реду молитвом).²⁸ Важно је и њено издвајање женских плачева и молитви покајне краљице Јелене. За наше истраживање нарочито су значајни увиди Јелене Младеновић о Бојовићевом антологичарском доприносу указивањем на естетску функцију плача не само као засебног жанра већ и у контексту прозног средњовековног стваралаштва, чиме датим делима додаје нову димензију:

²⁴ Бојовић 2001, 14.

²⁵ Уп. Бојовић 2003.

²⁶ Нав. према: Бечејски 2012, 550.

²⁷ Према Бојовићу, управо је дубоко осећање покајања дистинктивна црта плача у односу на тужбалицу, односно елегију. Уп. Бојовић 2011, 11.

²⁸ Уп. Младеновић 2014, 167–182.

„Зато није ни чудо што у *Антологији плача* Драгише Бојовића [описи плача, прим. аут.] бивају графички стиховно организовани и издвојени да својом лепотом сведоче о естетским дометима житија у којима се налазе.”²⁹

Такође подстакнута методологијом *Антологије плача* Драгише Бојовића, Александра Костић Тмушић наставља сагледавање плача као (превасходно) поетске творевине у *Житијима Светога Саве*. Костић Тмушић је, на темељу Бојовићевог издвајања спецификаума плача у ауторским текстовима Светог Саве, разматрала даљи развој овог жанра кроз текстове Доментијанове и Теодосијеве житијне књижевности о Светом Сави, налазећи да су специфична обележја плача у Доментијановом житију осећајност и лирски поетски израз, као и колективитет; такође, Костић Тмушић потврђује изузетну естетску вредност два индивидуална плача са мотивом љубави према родитељима.³⁰ Ауторка налази да су, квантитативно, плачеви више одлика Теодосијевог *Житија Светог Саве*, да су плачеви (односно описи плачева), такође, доминантно колективни, али и да се управо у овом житију налази један од најпотреснијих описа догађаја плача у средњовековној житијној књижевности; реч је о плачу Расткових родитеља.³¹

Можемо закључити да је научна пажња коју је Драгиша Бојовић посветио жанру плача у својој антологији и књижевнотеоријска, јер се плач овде дефинише и потом класификује као самостални жанр, и књижевнокритичка – јер се плачу и опису плача приступа не кроз дидактичку функцију као иманентно-поетичку одлику плача, уједно једно од доминантних обележја средњовековне књижевности, већ са аспекта естетске вредности плача као превасходно поетске творевине. Дакле, Драгиша Бојовић је нарочито заслужан за преумеравање рецепције плача као књижевног, и то поетског облика, који у средњовековној књижевности задобија нарочиту естетску вредност. Не треба пренебрегнути ни књижевно-историјски аспект *Антологије плача*: она је, сама по себи, историја жанра плача у ширем контексту генезе и историје српске средњовековне књижевности, чији се примарни утицај овом антологијом евидентира до XVII века.³²

²⁹ Младеновић 2014, 180.

³⁰ Уп. Костић Тмушић 2019, 527.

³¹ Уп. Костић Тмушић 2019, 523–524.

³² Рецепција Бојовићеве *Антологије плача* има одјека и у методичкој пракси; као један од примера наводимо интегрисање одељка из огледа „Зашто је плакао Свети Сава” у методичку апаратуру обраде наставне јединице (ауторске песме Војислава Илића) *Свети Сава*. Функција таквог одељка јесте корелативна и подстицајна: њиме се савремена српска поезија повезује са средњовековним књижевним наслеђем, појашњава плач изван телесно-

4. Миленијумски књижевноисторијски преглед *развоја певања о Богородици*

Опсежна и континуирана истраживања средњовековне књижевности у стваралачком опусу Драгише Бојовића у једном тренутку сублимирана су следећим (ауто)поетичким увидом:

„Захваљујући теотоколошкој поезији српска књижевност је задржала своју хришћанску нит одолевајући на тај начин ономе што је пролазно и нестално и на егзистенцијалном и на уметничком плану.”³³

Бојовићево истраживање књижевне традиције стихова о Пресветој Богородици, и *стиховања* Богородице, средином 2020. године резултовало је делом *Радуј се, јер те српска уста хвале: антологија српске теотоколошке поезије (од XI до XXI века)*. Аутор овог рада био је један од рецензентата наведене антологије; стога ће се у овом одељку наћи синтезе тадашњих ауторових увида, надграђене праћењем трогодишње научне и шире рецепције дате антологије.

Изабрани корпус *цветника* чији корени сежу до XI века, а *латице* до нама савременог времена, побуђује велико поштовање према овој књизи, а читање стихова у овако изабраном низу читаоца узноси у стање чисте, истинске радости, не само због лепоте изабраних стихова, већ и спознањем о постојаности стихованог изображавања мисли, идеје и светлости Богородице у српској књижевности. Уз то, неомеђено границама јер *међа* није својствена мисли Богородице. Изабрани стихови у једном тренутку нису чак омеђени именом: *Молитва молебна свесветој Владичици нашој Богородици* непознатог аутора, миленијум удаљена од нашег времена, до нас допире чистим и громким ехом. Стога ни анализа корпуса стихова Антологије коју је сачинио Драгиша Бојовић није настојала да „омеђи” ово дело према књижевноисторијским и књижевнотеоријским критеријумима. Уместо тога, ову антологију сагледавамо као *духовни циклус* стихова о Богородици. Оно што ипак не треба занемарити и превидети јесу почетак и (тренутни) крај антологије, а њима су поверени стихови Димитрија Синаита и Милана Михајловића, песника са два, у историји вере и наше нације, значајна „Атоса”, Свете Горе и Косова и Метохије. Интенцију овог почетка и краја објашњава састављач антологије у предговору „Реч *шира* од песме у част *Шире од Небеса*”: „Између Синајске и Свете Горе, са једне

физиолошких значења, а у контексту поетике средњовековне књижевности; такође, наставник и ученици се одломком о плачу Светог Саве подстичу на истраживање поджанра плача, који је имплицитно похрањен у Илићевој песми. Одломак је заступљен у *Изазову: читанци за шести разред основне школе*, издавачке куће „Герундијум”.

³³ Бојовић 2020, 17.

стране, и Косова и Метохије, са друге, сместило се мноштво песника из отаџбине и дијаспоре, придружујући свој глас песми која, не само непрестано траје, већ и узноси своју мелодију оној химни која сабира и усклик и плач и, при томе, остаје химна над химнама, у којој се и сузе и радовање сливају у једну песничку емоцију, у јединствену *песму небеса и вечну лепоту*.³⁴

У овом духовном циклусу о Богородици разазнајемо стихове Доментијана, Архиепископа Данила Другог, Монаха Никодима, Старца Никона Јерусалимца, Димитрија Кантакузина, Гаврила Стефановића Венцловића, Арсенија Јовановића Шакабенте, Лазе Костића, Светог Владике Николаја (Велимировића), Светог Јустина (Поповића), те нама добро знане песничке гласове Слободана Зубановића, Алека Вукадиновића, Матије Бећковића, Ивана Негришорца, Верољуба Вукашиновића, Милосава Тешића, Љиљане Хабјановић Ђуровић, којима ова Антологија придаје још један значај у савременој српској књижевности са теотоколошког аспекта. Из средишњег дела Антологије зраче стихови Васка Попе, Матеје Матејића, Ивана В. Лалића, Бране Црнчевића, Љубомира Симовића, Петра Пајића, Љубише Ђидића, Митрополита Амфилохија Радовића, Раше Перишића, Момира Војводића, Слободана Ракитића, Зорана Милића, Милосава Славка Пешића, Адама Пусојлића, Ранка Павловића, Радомира Андрића, Рајка Петрова Нога, Ђорђа Николића, Братислава Милановића, Будимира Дубака, Рајка Лукача, Анђелка Анушића, Милице Краљ, Ненада Грујичића, Ђорђа Сладоја, Драгомира Костића. Завршни стихови Антологије испевани су гласом песника Милка Грбовића, Боривоја Рашуа, Ранка Ђиновића, Монахиње Стефаниде и Милана Михајловића. Педесет и два песника уједињена су у један глас који се протеже кроз стотинак песама о Богородици; неки од њих звуче нама познатим стиховима, док је понеки шум откривен баш овде, и то на прави начин. Поред исцрпног истраживања миленијумског корпуса српске теотоколошке поезије, вредност антологије Драгише Бојовића је и у претходно поменутом откривању естетски вредног уметничког израза у стиховима о Богородици песника које смо претходно упознали у другачијем поетичком кључу.

Књига *Радуј се, јер те српска уста хвале* јединствена је и из следећег разлога: *цветник* текстова о Богородици, чији корени сежу у XI век, својим *гранањем* изнова потврђује и релативност теорије антологије, и, с друге стране, ретку чврстину и континуитет у певању о једној теми (може се рећи и у певање *Једне* теме). Прво запажање резултат је промишљања дефиниција антологије са аспекта књиге *Радуј се, јер те српска уста хвале*:

³⁴ Бојовић 2020, 15.

речничкој дефиницији антологије као „збирке одабраних књижевних дела или одломака сврстаних према естетским мерилима приређивача” и посвећених једној теми у контексту теотоколошке поезије, у истој хијерархијској позицији треба узети у обзир *посебну молитвеност и наглашену емоцију*. Ова мерила, инхерентна стиховима о Богородици, састављач ове антологије с пуним правом поставља на пиједестал „вредности”, које опет нимало случајно овде пишемо између наводника.

Изабрани текстови о Богородици уједињени су надахнућем њихових стваралаца, чистом емоцијом, непоколебљивом вером, самосвешћу о пролазном трену и вечном лику, о праху и искони, о бескрају *плагог*. И када се приповеда о *бескрају плавог*, „та нарација огрнута је лирским велом, јер однос песника према Богородици увек је дубоко емотиван.”³⁵ Ови осети, спознаје, увиди, бљесци, неретко у молитвеном заносу искушеника, покајника или захвалника, истински су аманет и највећа полза коју је миленијум за нама могао оставити у стиховима. Изабрани стихови о Богородици (и упућени Богородици), удружени су на једном књижевном Атосу, самоизгнаном из књижевних праваца, школа и теорија. Антологијски удружени, стихови о Богородици броје миленијум питања и један одговор. Уједињење и надилажење јесу и кључне речи антологије *Радуј се, јер те српска уста хвале*. Својим опсегом, ова антологија превазилази све до сада тематски сличне корпусе, а постојаним мерилима релевантним за теотоколошку поезију, којој је, такође, инхерентно надилажење жанрова и праваца.³⁶

Ивица Живковић, такође један од рецензена Бојовићеве антологије песама о Богородици, ово дело тумачи са аспекта песничке легитимације српске националне културе, чиме изнова осветљава Бојовићев допринос издавању песничких облика српске средњовековне књижевности као засебних књижевних жанрова.³⁷ У овом случају, реч је о жанровски разноликим песничким облицима, уједно додатно спецификованим књижевноисторијским раздобљима у којима настају, а уједињени тематскомотивски, певањем (о) Богородици. Експлицитно повезујући средњовековну књижевност са исходиштем српске културе, Живковић имплицитно истиче важну културну и културолошку мисију Бојовићевог антологичарског рада. Усмеравајући се ка општој улози српске средњовековне књижевности, и у књижевноисторијском, културном, те атемпоралном/ахронолошком аспекту, Бојовић својим антологијама (раз)открива

³⁵ Бојовић 2020, 17.

³⁶ Овај део рада представља скраћену и прилагођену верзију ауторове рецензије *Радуј се, јер те српска уста хвале*. Опширније в. Бојанић Ћирковић 2020, 289–292.

³⁷ Уп. Живковић 2021, 501–502.

њено жанровско и естетско *благо*; отуда и лексеме *ризница*³⁸ као кључне Бојовићеве одреднице жанровских и семантичких одлика српске средњовековне књижевности. Као тренутно највећи рецепцијски утицај Бојовићеве антологије песама о Богородици можемо издвојити њен уџбенички статус у оквиру предмета Српска теотоколошка поезија на мастер академским студијама Србистике, модулу Српска и компаративна књижевност, где се на годишњем нивоу изради више семинарских радова подстакнутих наведеним антологијским прегледом, а неки од њих бивају излагани на научним конференцијама и публиковани у научним часописима и зборницима радова.

*

На основу нашег истраживања, можемо закључити да је Бојовићев антологичарски рад обухватио временски распон шири од старе српске књижевности као књижевноисторијске одреднице; њиме нас аутор води ка поетичком, метафоричком и симболичком исходишту овог корпуса, не занемарујући његово жанровско богатство; тачније, жанровском богатству старе српске књижевности аутор посвећује нарочиту пажњу и управо овим делима, која су уједно теорија и поетика жанра, те антологија жанра, Бојовић доприноси канонизацији молитве као књижевног жанра, плача као засебног и, такође, књижевног жанра. С друге стране, истражујући одређену тему, као што је певање (о) Пресветој Богородици, Бојовић налази миленијумски континуитет стваралаштва, пратећи уједно и развој и обнову жанра старе српске и црквене књижевности. Без обзира на изабрану тему, Бојовић антологичарском раду приступа на темељу чврстих мерила које настоји да додатно спецификује контекстом поетике старе српске књижевности. Сходно доприносу, евидентном кроз утицај на потоња књижевнотеоријска разматрања рецепције старе српске књижевности, сва тумачена Бојовићева дела можемо назвати – антологичарским.

---

³⁸ Преузето из предговора „Српска ризница плача” (Бојовић 2011, 11–18).

ИЗВОРИ

Крај века већ дође: антологија старе српске поезије „последњих времена” (1992): Приредио Драгиша Бојовић. Приштина: Јединство, Народна и универзитетска библиотека Косова и Метохије.

Антологија плача (2011): Приредио Драгиша Бојовић. Београд: Просвета.

Молитве Светога Саве (2002): Приредио Драгиша Бојовић. Ниш: Центар за црквене студије; Косовска Митровица: Филозофски факултет.

Радуј се, јер те српска уста хвале: антологија српске теотоколошке поезије (од XI до XXI века) (2020): Приредио Драгиша Бојовић. Ниш: Међународни центар за православне студије.

ЛИТЕРАТУРА

Бојанић Ђирковић, Мирјана (2020): „Миленијум стихованих питања и један одговор”, у: *Радуј се, јер те српска уста хвале: антологија српске теотоколошке поезије (од XI до XXI века)*, прир. Д. Бојовић, Ниш: Међународни центар за православне студије, 289–292.

Бечејски, Мирјана (2012): „Поетика и теологија плача – Драгиша Бојовић (ред.): Антологија плача – од Светога Саве до Патријарха Пајсија”, *Црквене студије* 9, 543–550.

Бјелица, Марија (2022): *Реактуализација византијских песничких облика у српској поезији 20. века*, Нови Сад: Новосадски културно-образовни круг.

Богдановић, Димитрије (1986): „Предговор”, у: *Свети Сава – Сабрани списи*, Београд: Просвета; СКЗ, 9–30.

Бојовић, Драгиша (1992): „Предговор”, у: *Крај века већ дође: антологија старе српске поезије „последњих времена”*, прир. Д. Бојовић, Приштина: Јединство, Народна и универзитетска библиотека Косова и Метохије, 5–19.

Бојовић, Драгиша (2011): „Српска ризница плача”, у: *Антологија плача*, Београд: Просвета, 11–18.

Бојовић, Драгиша (2011): „Зашто је плакао Свети Сава”, у: *Антологија плача*, Београд: Просвета, 127–141.

Бојовић, Драгиша (2019): „Шта је написао Свети Сава?”, *Црквене студије* 16, 299–310.

Живковић, Ивица (2020): *Једина светлост која се није срела са тамом: Богословски допринос професора Драгише Бојовића*. Ниш: Међународни центар за православне студије.

Живковић, Ивица (2021): „Песничка легитимација српске националне културе”, *Црквене студије* 18, 27–29.

Костић Тмушић, Александра (2019): „Поетика плача у Житијима Светог Саве”, *Црквене студије* 16, 515–529.

Младеновић, Јелена (2014): „Поетика плача у Даниловом зборнику”, *Philologia Mediana* 16, 167–182.

Mirjana Bojanić Ćirković

THE ANTHOLOGY WORK OF DRAGIŠA BOJOVIĆ

The work is directed towards a quantitatively significant part of Dragiša Bojović's creativity, and its aim is to qualitatively explain it in a narrower, but also in a wider aspect, and also to explain its contribution on methodology of studying old Serbian literature. The selected material consists of works that particularly directed and redirected the reception of old Serbian literature in the national and international frameworks - the anthologies *Kraj veka već dođe*, *Molitve Svetoga Save*, *Antologija plača*, *Raduj se, jer te srpska usta hvale*. In terms of time, the research includes three decades of Bojović's work on anthologies, to a significant extent - the anthological work of Dragiša Bojović. The paper also points to guidelines for systematization of theoretical considerations of anthology, from the aspect of its specifications in the context of old Serbian literature poetics.

Keywords: poetics, anthology, old Serbian literature, poetry, genre problem, aesthetic function, cultural context.